

A Károlyi Mihály Országos Mezőgazdasági Könyvtár új elhelyezése és a könyvtári munka új szervezete

Az Agrárinformációs Vállalat (AGROINFORM) keretében működő Károlyi Mihály Országos Mezőgazdasági Könyvtár új épületszárnyal bővült. Bemutatjuk a könyvtár új elhelyezését és új szervezetét, amely kijelöli a könyvtári munka fejlesztésének fő irányait.

A Károlyi Mihály Országos Mezőgazdasági Könyvtár (OMgK) jelenleg az Agrárinformációs Vállalat (AGROINFORM) egyik főosztálya. Jogelődjét 1951-ben alapították, költségvetési intézményként. Ezt a jellegét a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium (MÉM) állami szerződéssel, ill. költségeinek térítésével mindmáig fenntartotta.

A könyvtár új elhelyezéshez való juttatását az AGROINFORM a MÉM támogatásával kezdeményezte. 1985-ben kezdődött meg a tervezés és a különféle engedélyek beszerzése. Az építkezés célja volt:

- ▶ a könyvtárat igénybe vevő olvasók kiszolgálásának javítása, kulturáltabbá tétele;
- ▶ az állandósuló helyhiány enyhítése, újabb részleg elhelyezésének biztosítása;
- ▶ a könyvtári munkafolyamatok ésszerűbb szervezéséhez az előfeltételek megeremtése;
- ▶ a könyvtári tevékenység gépesítési feltételeinek előkészítése.

Az AGROINFORM és benne az OMgK székháza (Attila út 93.) korábban szálloda volt. Az épület adottságai folytán a könyvtárnak meglehetősen mostoha körülményekkel kellett megelégednie. A földszinti nagy helyiségek egy részében a kölcsönzőterem és egy raktár helyezkedett el, az olvasóterem pedig ezektől elszakítva, az első emeleten volt. Szükségtelen részletezni, hogy ez a helyzet sok hátránnyal járt, temérdek kényelmetlenséget okozott mind az olvasóknak, mind a könyvtárosoknak. Ehhez járult még az is, hogy több, a város különféle pontján lévő külső raktárt kellett üzemeltetni.

Az új épületszárny

Az új épületszárny – amelyet a meglévő székház udvarán emeltek – szervesen illeszkedik a földszinti helyiségekhez. Funkcionális átrendezéssel a katalógusokat is magában foglaló kölcsönzőterem egyik oldalról az új épület földszintjén berendezett olvasóteremhez és a korábban is meglévő raktárakhoz, másik

oldalról pedig a könyvtári munkát végzők munkahelyiségéhez kapcsolódik. Az olvasóterem alsó és felső szintjén tömörraktár helyezkedik el. Az új épületet piros palás sátoertető fedi.

A Logodi utca felől megerősítették a támfalat, a fennmaradó szabad területet pedig teraszosan parkosították, az udvart díszkövel burkolták.

Az új raktárakat teherlift és lépcsőház köti össze az olvasóteremmel, klímaberendezés szabályozza a levegő hőmérsékletét és páratartalmát. A síneken mozgó gördülőszekrényeket kézzel lehet mozgatni. (Tervezzük a tömörraktár szekrényeinek motorral való felszerelését, valamint teherlift alkalmazását a földszinti anyagmozgatásra.) A könyvtárban nélkülözhetetlen gyorsmásolás ugyancsak az olvasóterem közelében lévő helyiségben történik. A kölcsönzőteremben PC–XT személyi számítógép segíti a nyilván tartások vezetését, itt helyeztük üzembe a Telefax berendezést is. A szociális helyiségeket is magában foglaló, mintegy 400 m² összalapterületű új szárny-épületet Allmédia típusú könyvtári bútorokkal és egyedi gyártású felszerelési tárgyakkal rendeztük be.

A belső tér célszerű kialakítása módot adott arra, hogy a korábbinál jóval nagyobb mennyiségű és minőségileg is színvonalasabb szabadpolcos kézikönyvtár, valamint folyóiratolvasó-részleg álljon a látogatók rendelkezésére.

A könyvtár nyilvános helyiségei a megújított előcsarnokon át közelíthetők meg. Az OMgK új létesítményei kellemes, kulturált környezetet biztosítanak az olvasók számára.

A könyvtári munkafolyamatokhoz kialakított nagytermet ugyancsak Allmédia típusú bútorokkal rendeztük be. Ez a helyiség az Attila út felőli földszinti szárnyat foglalja el, az előcsarnokból nyíló szolgálati bejáratral.

További elhelyezési tervek

Az építkezés és berendezés megvásárlása számotvető anyagi ráfordítással járt. A korszerűsítés azonban ennek ellenére sem tekinthető befejezettnek. A munkafolyamatok további ésszerűsítése érdekében azt tervezzük, hogy a földszinten bonyolódják le a postaforgalom, hiszen a könyvtárba érkező új szerzemények fogadása, a cseretevékenység, valamint a könyvtárközi kölcsönzés szorosan kapcsolódik a vállalat expedíciós részlegének munkájához.

A könyvtár értékes, muzeális különgyűjteményét, valamint az épületen kívül üzemeltetett mikrofilm-laboratóriumot ugyancsak a földszinten, az új szárnyhoz kapcsolódva kívánjuk elhelyezni, az ehhez szükséges alapterület – a nyomdaüzem elköltözésével – rendelkezésre fog állni.

A könyvtári munkafolyamatok új elhelyezése révén az I. emeletre került az új számítóközpont, a volt olvasóteremből pedig nagyobb értekezletek számára alkalmas előadótermet lehet kialakítani.

Szervezeti változások

Az AGROINFORM tevékenységi köre négy évtized alatt számos új feladattal gyarapodott, létszáma megnövekedett. Működési feltételeink fejlesztését

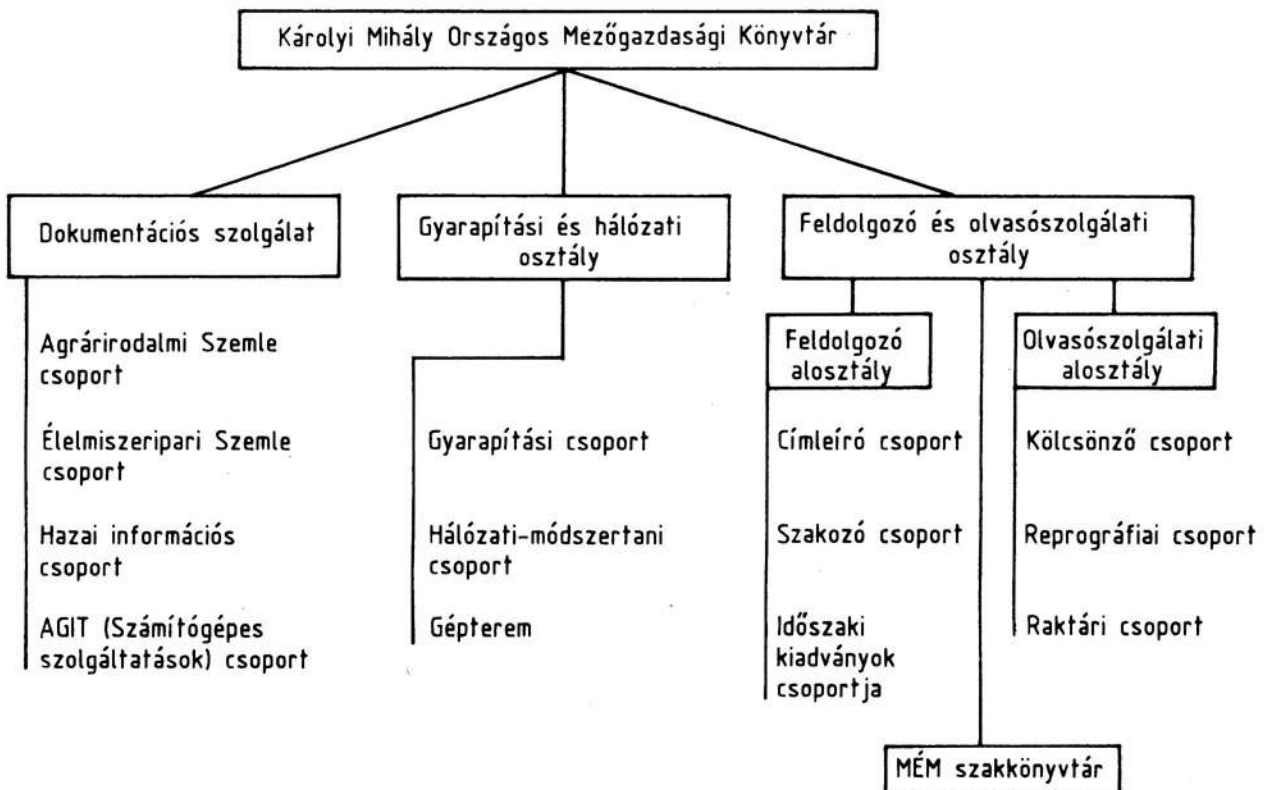
kihasnálva, hozzáfogtunk a munkafolyamatok átszervezéséhez, korszerűsítéséhez is. A szervezeti változásokat sem kerülhettük el.

A vállalaton belül az OMgK tevékenysége a dokumentumállomány beszerzésére, könyvtári és dokumentációs feldolgozására, feltárására, az olvasó- és kölcsönzolgálat, a hálózati központi és a koordinációs központi feladatok ellátására terjed ki. Az OMgK első osztályú tudományos szakkönyvtár, az ágazati könyvtárügyet képviseli a hazai és nemzetközi kapcsolatokban. Ennek megfelelően a korszerű információfeldolgozás és -keresés, a különféle külföldi mágnesszalagos szolgáltatások hazai adaptálása, új információhordozók és eszközök tájékoztatásban való igénybevétele, a különböző adatbázisokhoz való hozzáférés rendszerre szervezése, az információs szolgáltatások új módszereinek kialakítása és bevezetése ugyancsak az OMgK keretében valósul meg.

A tömören összefoglalt, a valóságban mégis rendkívül szerteágazó, sokrétű tevékenységet korábban az OMgK három osztálya végezte. Kapcsolati sémájukat az 1. ábra szemlélteti.

A két szervezeti egység (gépterem és a MÉM szakkönyvtára) megszüntetése, illetve az OMgK kereteiből való kiválása már korábban végbement.

Az 1989. évi átszervezés következtében az OMgK fontos új feladatot is kapott: a korábban önálló egységként működő Fordítószolgálat az osztály szintű Dokumentációs szolgálathoz került át alosztályként.

1. ábra Szervezeti séma az 1989. évi átszervezés előtt

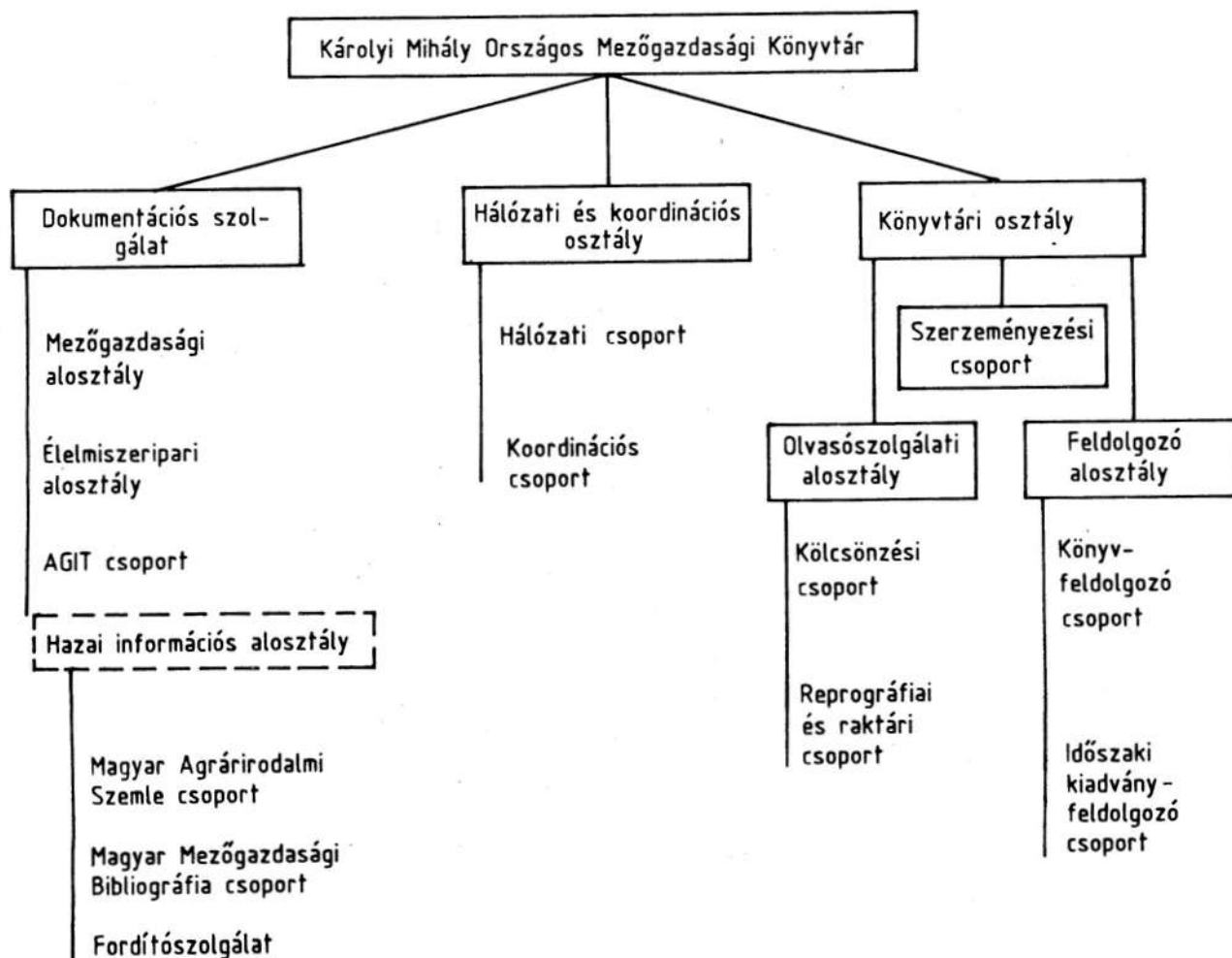
Dokumentumok beszerzése

A könyvtári munka átszervezése – mint említettük – összefüggésben van a könyvtári munkafolyamatok új elhelyezésével, mivel helyileg is szorosabb kapcsolat alakul ki a szervezési csoport és a könyvtári feldolgozóosztályok között.

Az állomány beszerzésének és gondozásának szervezeti hovatartozása az utóbbi 21 évben az AGROINFORM-ban sajátosan, az általánostól sok tekintetben eltérő módon változott: az első szakaszban (1968–1972) az intézményen belüli felhasználók, a tájékoztatási osztály keretében működött, a második szakaszban (1972–1976) a szervezési osztályban, a harmadik szakaszban – a 2. ábrán jelzett módon – a hálózati egységgel alkotott osztályt. Ez utóbbi megoldást az a szempont vezérelte, hogy a dokumentumbeszerzést és a hálózati munkát végzők közösen végezhetik a gyarapítás folyamatos, illetve évenként megismétlődő hálózati koordinálását, amire különösen az utóbbi években kényszerült rá a könyvtárak többsége.

A könyvtári munkafolyamatokhoz biztosított nagytermes elhelyezésben a kezdő tevékenység az állománygyarapítás. Mivel a korábbi szervezeti különállás időszakában számos, a munka minőségében és a belső munkakapcsolatokban egyaránt jelentkező hiányosságot tapasztaltunk, a kedvező változás érdekében a szervezési csoport közvetlenül az osztályvezető felügyelete alá került.

A szervezési csoport munkájában az érdemi elemeket kell erősíteni, a beszerzési források minél ésszerűbb kihasználására kell törekedni, el kell érni, hogy éppen az anyagiak szűkössége miatt a legfontosabb, legújabb, a magyar viszonyok között a leghasználhatóbb dokumentumok kerüljenek állományunkba, de legalábbis bibliográfiai értesülésünk legyen róluk az ún. dezideráta katalógusban. Kiegészítésként meg kell jegyezni, hogy a pénzsűke, a beszerzési szükségletek és lehetőségek között növekvő távolság a könyvtárosok és a felhasználók részéről még pótlólagos negatívumokkal is jár: közönyösséget, beletörődést, fokozatos igényvisszafogást idéz elő. Az a célunk, hogy ezen a helyzeten változtassunk.

2. ábra Szervezeti séma az 1989. évi átszervezés után

Ismeretes, hogy a magyar könyv- és lapkiadás napjainkban gyors ütemben változik, sok új kiadvány, amely nem hivatásos kiadónál jelenik meg, nem kerül az OSZK köteles példányai közé. A rendezvények előadásainak gyűjteményei, a kongresszusi anyagok, az egyesületek időszaki és monografikus munkái csak sokféle erőfeszítés, szakmai ügyesség árán deríthetők fel, szerezhetőek be teljességgel. Ez újabb érv a szerzeményezési csoport munkájának érdemibb tétele mellett. E csoportnak úgy kell működnie, hogy lehetővé váljék az ilyen jellegű kiadványok mind maradéktalanabb felkutatása.

A könyvtári feldolgozó munka megújítása

A könyvtár tevékenységében fontos szerepet betöltő feldolgozási folyamatok teljesebbé tétele a szerzeményezés átszervezésével vált lehetővé. Korábban a szerzeményezési munkákhoz tartozó elsődleges nyilvántartásba-vételi feladatokat a könyv-, illetve a folyóirat-feldolgozással foglalkozó alosztályhoz helyeztük át. Ezzel a szerzeményezés tehermentesítését és egyes részmunkák felesleges megismétlésének kiküszöbölését kívántuk elérni.

A könyvtári feldolgozási folyamat új szervezete egyesíti magában a dokumentum elsődleges regisztrálásától annak raktárba kerüléséig az összes munkafázist. A futószalagszerűen szervezett munkák elvégzésében különbség csak a könyv és az időszaki kiadvány sajátos jellegének figyelembevételéből adódik. Ezek a szervezeti egységek látják el az Országos Széchényi Könyvtár Központi Címjegyzéke és a hálózati könyvtárak közötti közvetítő szerepet a bejelentések terén, vezetik a hálózati és a saját címjegyzékeket, gyarapodási jegyzékeket adnak ki, és a hálózatok közötti adatközlésben is közreműködnek.

A hálózati és a koordinációs központi tevékenység

A szervezeti változások harmadik nagy területe a hálózati-módszertani tevékenység, amelyre az elmúlt 3 évtizedben az OMgK mindig nagy súlyt helyezett. Ez idő alatt sok változás történt mind a hálózat összetételében, mind pedig a munka tartalmában.

A hosszú idő során kiépített könyvtárközi kapcsolatok jelenleg is jól működnek, biztos alapot adnak az együttműködés új irányainak megvalósítására. Az új elgondolások legfontosabb eleme, hogy az ágazati könyvtárainak többségében technikai tanácsadásra ma már nincs szükség. A hálózati központ korábbi segítő-ellenőrző funkciója fokozatosan átalakult, szervező-tanácsadó funkció lett belőle. A számítástechnikai eszközök könyvtári alkalmazásának kibontakozása a 70-es évek végén, a 80-asok elején új feladat – az agrárágazat és az élelmiszeripar külföldi számítógépes adatbázisainak hazai megismertetése

és használatba vétele – elé állította az OMgK-t. Ezt csak a szakkönyvtári hálózat összehangolt munkájával lehetett elősegíteni. A tagkönyvtárak (egyetemi, kutatóintézeti és vállalati könyvtárak) a központi számítógépes szolgáltatások közvetítését, saját felszereltségük, ismereteik fokozatos fejlesztését vállalták, és végzik jelenleg is – lehetőségeiknek megfelelően.

Az ágazati könyvtárainak együttműködése napjainkban ismét átalakul. Előtérbe került ui. a magyar nyelvű számítógépes adatbázis építése, valamint a dokumentumok feltárásának szélesebb alapokra helyezése, kiterjesztése. A közreműködést vállaló, megfelelő feltételekkel rendelkező ágazati könyvtárak ezáltal új minőségben kapcsolódhatnak bele az információs hálózat munkájába.

Az előbbiekből következik, hogy a hálózati és koordinációs központnak is át kell értékelnie eddigi belső szervezetét és munkamegosztását. A módszertani ügykör ellátásáról elvi és gyakorlati okokból le kell mondanunk, erőinket a hálózati és a koordinációs feladatokra kell összpontosítanunk. A hálózati központi funkció keretében az OMgK továbbra is ellátja a szakirányítással, a szaktanácsadással, a könyvtárosképzéssel, a könyvtári kiadványok készítésével és rendezvények szervezésével kapcsolatos feladatokat. A koordinációs funkció keretében a gyűjtőkörrel és állománygyarapítással, a feldolgozó munkával, továbbá az ágazati információs hálózattal, az információs hálózat és az informatikai képzés fejlesztésének összehangolásával kapcsolatos feladatok várnak megoldásra.

E két fő tevékenységi kör pontos elhatárolása és szétválasztása nem ígérkezik könnyűnek, tekintettel arra, hogy az együttműködő intézmények könyvtárai sokféleképpen kerülnek egymással és a központtal kapcsolatba. Nem homogén az egy kategóriába tartozó könyvtárak fejlettségi foka sem. A fő cél azonban az, hogy az új irányzatot személyi és szervezeti szempontból egyaránt megerősítsük.

Fordításügy az OMgK-ban

A *Fordítószolgálat* szervezetenként 1989. január 1-jétől tartozik az OMgK-hoz. A korábbi években a fordító tevékenység az információellátásnak keresett és tartósan jól működő része volt. Az ismert gazdasági nehézségek folytán azonban a szolgálat igénybevétele nagyon lecsökkent. Az OMgK-nak az a célja, hogy e hagyományos tevékenységet megőrizze, működési veszteségeit csökkentse, a lehetőségek szerint ismét fellendítse, hiszen mindenkor valós szükséglet élegített ki. Az ágazati fordításügy létjogosultságát a nyelvismeret korlátozott volta indokolja elsősorban, de nyomatékot adhat a fenntartásnak a szerkezetváltás, az új piacokon való megjelenés szándéka, a szükségesnek ítélt agrárreform bevezetése is. A könyvtár 1988. évi működésének és kiadói tevékenységének főbb adatait az 1. és a 2. táblázat tartalmazza.

1. táblázat

Az OMgK tevékenységének néhány 1988. évi számadata

Dokumentumbázis	
Gyapodás	9 529 kötet
Összállomány (dec. 31-én)	453 453 kötet
Kurrens folyó- iratok száma	3 102 féleség
Állománygyarapításra fordított összeg	12 065 700 Ft
Kölcsönzés	
Nyitvatartási napok száma	120 nap
Beiratkozás (új)	1 398 fő + a vállalat sze- mélyi állománya
Könyvtárközi kölcsönzésben	
küldött dokumentum	849 db
kapott dokumentum	20 db
Másolatként	
küldött dokumentum	4 751 db
kapott dokumentum	58 db
Feldolgozás	
Monográfia	3 580 kötet
Periodika	4 650 kötet
Elkészült és lerakott	
katalóguscédula	40 278 db
KK-bejelentés az OSZK-nak	5 590 db

Az ismertett és a 2. ábrán szemléltetett szervezeti átalakítást csupán ez év elején vezettük be. A szükséges türelmi idő után lehet majd csak ítéletet alkotni arról, hogy az elképzelések realizálhatók és hasznosak voltak-e? Arra törekszünk, hogy a valóság igazolja őket.

A könyvtári munka fejlesztési irányai

A fejlesztés célja: az OMgK és az ágazat dokumentumállománya hasznosításának növelése, a felhasználóknak nyújtott szolgáltatások színvonalának javítása a korszerű információs eszközök alkalmazása révén. Ezeket az eszközöket a feldolgozó, a tároló-kereső és a közrebocsátó tevékenységben egyaránt felhasználjuk.

A könyvtári munka számítógépes fejlesztésében tekintetbe kell venni a hazai és az AGROINFORM-ban folyó adatbázis-építési munkálatokat, s ennek ismeretében kell a könyvtári munkafolyamatokat szervezni.

A fejlesztés ütemezése, a szakaszok sorrendjének megtervezése a már eddig elért eredményekre alapozható.

Fejlesztésünk fő irányai a következők:

- ▶ a meglévő és működő számítógépes kölcsönzési rendszer továbbfejlesztése a megamini-számítógéphez kapcsolódva, helyi hálózat kiépítésével;

2. táblázat

Az OMgK kiadványai 1988-ban

	Időszakos- ság (szám évente)	Címek, köz- lemények száma
Időszaki kiadványok		
1. Agrárirodalmi Szemle	12	
Különlenyomatok (10 ágazat)	12	30 199
2. Élelmiszertudományi és Élelmiszeripari Szakirodalmi Tájékoztató	6	9755
3. Fehérje	4	–
4. Mezőgazdasági Világirodalom	1–2	500
5. Magyar Agrárirodalmi Szemle	4	800
6. Magyar Mezőgazdasági Bibliográfia	4	8250
7. Külföldi Mezőgazdasági Szakkönyvek Gyarapodási Jegyzéke	4	3539
8. Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Könyvtárosok Tájékoztatója	4	40
9. ENSZ Szervezetek Dokumentumai	2	430
10. Biotech-Info	12	2000
11. Az OMgK magyar folyóirat-állománya	1	117
12. Szaporodásbiológiai Szakirodalmi Szemle	6	–
13. Ágazati jegyzék az 1988-ra megrendelt tőkés folyóiratokról	1	1464
Egyedi kiadványok		
1. Gyűjtőköri kódex	–	–
2. Példatár az új címleíráshoz	–	–

- ▶ a gépi katalógus építésének megalapozása az input munkafázisok kialakításával;
- ▶ a könyvtári kiadványok (nemzeti szakbibliográfia, gyarapodási jegyzékek stb.) gépi előállításának megoldása;
- ▶ az ágazati időszaki kiadványjegyzékek gépi hordozókra rögzítése, sokirányú hasznosítása;
- ▶ ágazati és egyéb felhasználóknak online hozzáférés biztosítása az AGROINFORM-ban kezelt adatbázisokhoz;
- ▶ az ágazati információs hálózat kifejlesztésének elősegítése, munkájának koordinálásában való részvétel.

Szeretnénk, ha a szervezeti, elhelyezési és gépesítési korszerűsítés együttes – jó – hatása a szolgáltatások színvonalának emelkedésében, a bennünket felkereső szakemberek ellátásának jobbításában mutatkoznék meg.

Beérkezett: 1989. V. 11-én.